

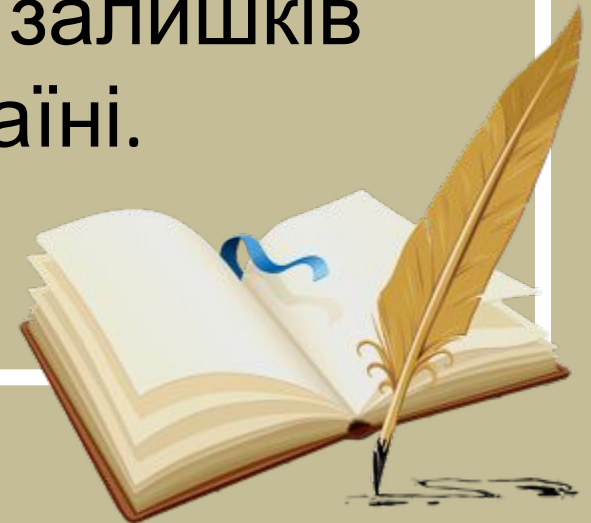
Ліквідація гетьманств а та козацького устрою на Україні.

Історія України
8 клас

План уроку:

- 1. Гетьманування Кирила Розумовського.
- 2. Коли і навіщо було утворено Другу Малоросійську колегію.
- 3. Зруйнування Запорозької Січі.
- 4. Як відбувалася ліквідація залишків гетьманського устрою в Україні.

Гетьманування Кирила Розумовського (1750 - 1764).

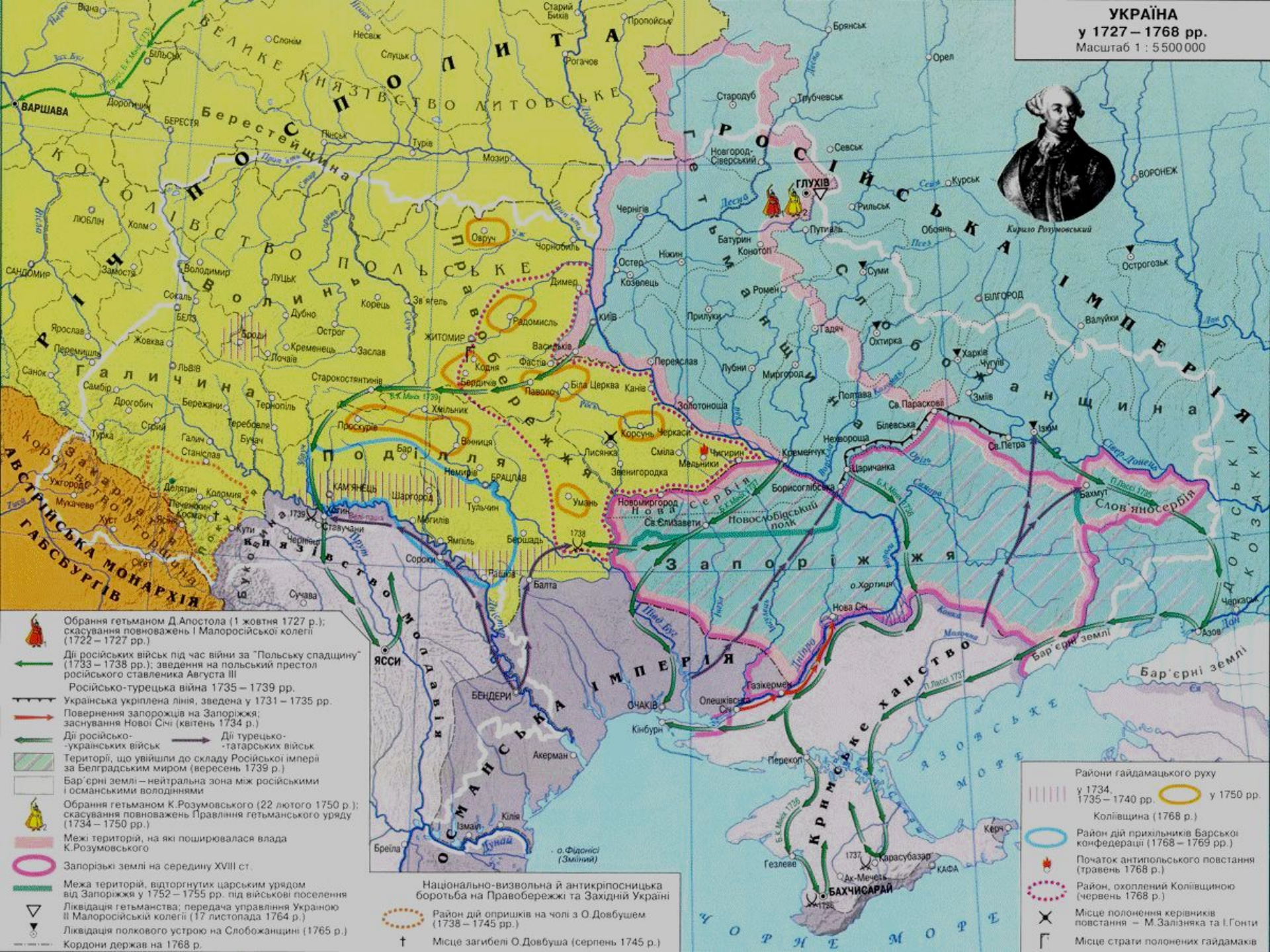
Єлизавета Петрівна та Олексій
Розумовський

Кирило
Розумовський

- Згідно з розпорядженням Єлизавети, у **березні 1750 р. в Глухові** розширена старшинська рада обрала гетьманом **Кирила Розумовського (1728—**

- Обрання гетьманом Д.Апостола (1 жовтня 1727 р.); скасування повноважень І Малоросійської колегії (1722 – 1727 рр.)
- Дії російських військ під час війни за "Польську спадщину" (1733 – 1738 рр.); зведення на польський престол російського ставленника Августа III
- Російсько-турецька війна 1735 – 1739 рр.
- Українська укріплена лінія, зведена у 1731 – 1735 рр.
- Повернення запорожців на Запоріжжя; заснування Нової Січі (хвіпень 1734 р.)
- Дії російсько-українських військ
- Дії турецько-татарських військ
- Території, що увійшли до складу Російської імперії за Белградським миром (вересень 1739 р.)
- Бар'єрні землі – нейтральна зона між російськими і османськими володіннями
- Обрання гетьманом К.Розумовського (22 лютого 1750 р.); скасування повноважень Правління гетьманського уряду (1734 – 1750 рр.)
- Межі територій, на які поширювалася влада К.Розумовського
- Запорізькі землі на середину XVIII ст.
- Межа територій, відторнутих царським урядом від Запоріжжя у 1752 – 1755 рр. під військової поселення
- Ліквідація гетьманства; передача управління Україною ІІ Малоросійській колегії (17 листопада 1764 р.)
- Ліквідація полкового устрою на Слобожанщині (1765 р.)
- Кордони держав на 1768 р.

- Район дій опришків на чолі з О.Довбушем (1738 – 1745 рр.)
- Місце загибелі О.Довбуша (серпень 1745 р.)

- Райони гайдамацького руху у 1734, 1735 – 1740 рр.
- у 1750 рр.
- Коліївщина (1768 р.)
- Район дій прихильників Барської конфедерації (1768 – 1769 рр.)
- Початок антипольського повстання (травень 1768 р.)
- Район, охоплений Коліївщиною (червень 1768 р.)
- Місце полонення керівників повстання – М.Залізняка та І.Гонти
- Місце страти полонених гайдамаків

Національно-визвольна й антикріпосницька боротьба на Правобережжі та Західній Україні

“Золота осінь української автономії”

- Ставши гетьманом, К. Розумовський домогся підпорядкування собі Запорозжя, а згодом Києва.
- Отримав право самостійно призначати полковників та роздавати землі.
- Відновив традицію скликання старшинських рад (з'їздів), які набирали значення станово-представницького органу.
- Почалося відновлення **Батурина**, який знову став гетьманською резиденцією.

Палацово-парковий ансамбль Кирила Розумовського

Цитадель

Гетьманський будинок на цитаделі

**Воскресенська
церковнопарафіяльна школа (1904
р.)**

Музей археології Батурина.

Палац Кирила Розумовського

Усипальниця Кирила Розумовського

Військова та освітня реформа

- В армії вводилися однакове озброєння (рушниця, шабля, спис) та уніформа – синій мундир з червоним коміром, білі штани та різнокольорові шапки.
- Було впорядковано та вдосконалено артилерію.
- В усіх полках відкривалися школи для навчання козацьких дітей.

Судова реформа 1760 – 1763 рр.

- **Генеральний суд** – вища
судова інстанція
  - Два генеральних судді
  - Виборні особи
(по одному від полку)

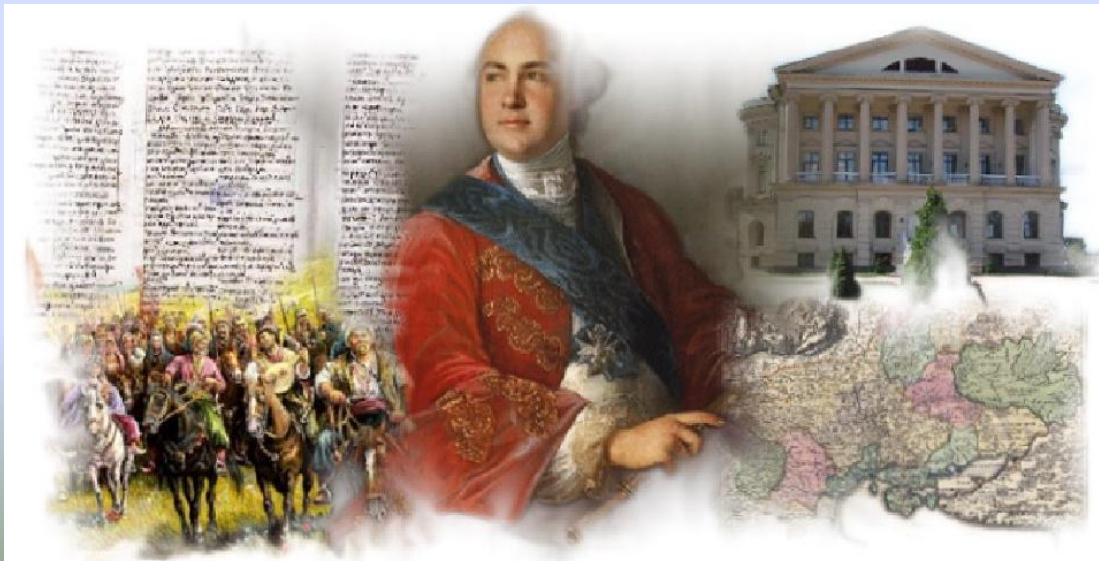
↑ ↑

Суддів обирала старшина.

Соціальна політика гетьмана

- Гетьман пороздавав старшині чимало сіл і навіть сотенних містечок.
- Ініціював царський указ **1752 р.** про заборону перетворювати українців на хлопів.
- У **1760 р.** він видав універсал про заборону залежним селянам переходити від одного пана до іншого.

Остаточна ліквідація гетьманства. Утворення II Малоросійської колегії

- Привід – дві чолобитні від Кирила Розумовського і старшини (1763 року) про самостійну судову і фінансову системи та офіційне визнання спадковості гетьманської посади за нащадками роду Розумовських.

Друга Малоросійська колегія (1764 – 1786)

Петро
Рум'янцев.

- У «секретній» інструкції П. Рум'янцеву щодо управління краєм Катерина II наполегливо рекомендувала:
- знищити всі залишки української автономії;
- закріпачити селян;
- здійснювати пильний нагляд за розвитком економіки;
- усіляко збільшувати збір податків з населення.

Основні заходи Другої Малоросійської колегії.

- **Робота з підручником – ст. 188.**
  - *Проаналізувати кожний із напрямів політики колегії. На що була спрямована діяльність П. Рум'янцева?*

Територія Слобожанщини в 1765 р. увійшла до новоствореної Слобідсько-Української губернії з центром у Харкові.

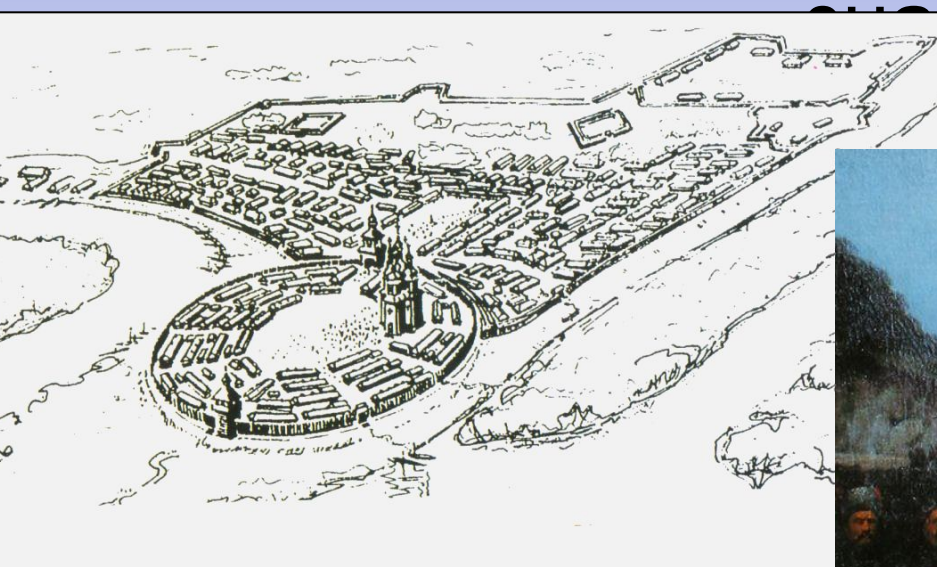

Було скасовано слобідські та козацькі полки та утворено регулярні гусарські полки.

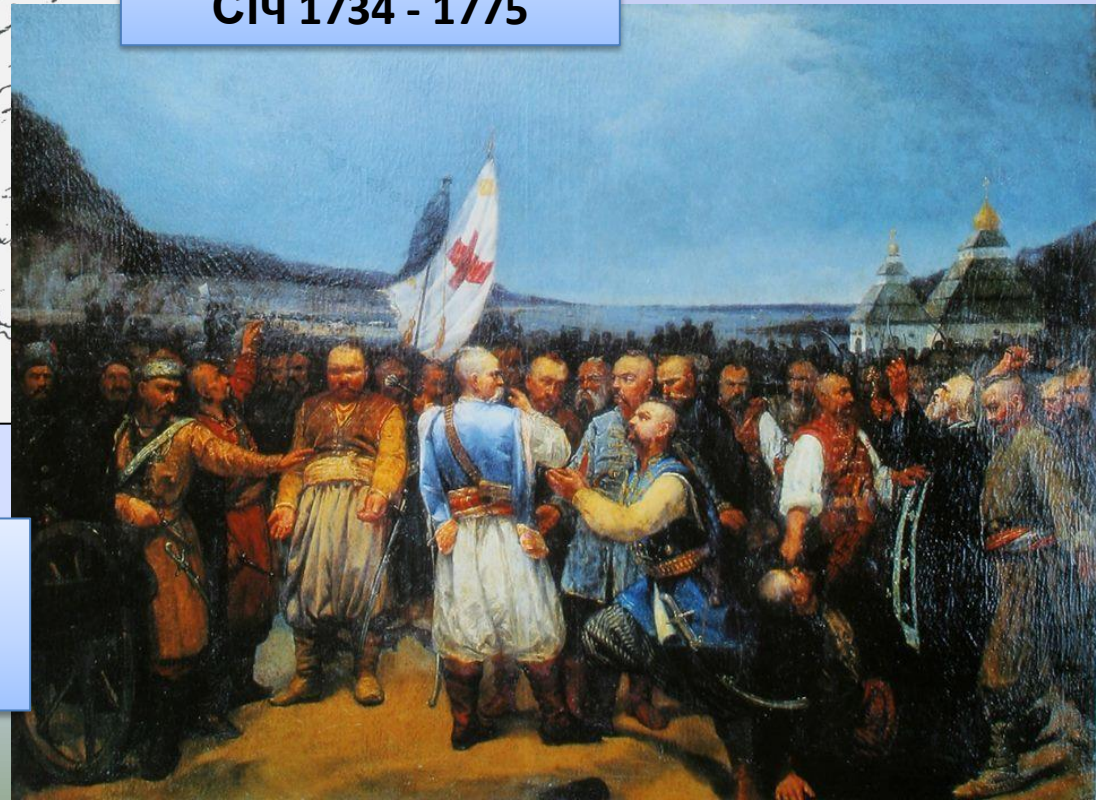

Зруйнування Запорозької Січі.

- Після Російсько-турецької війни 1768 – 1774 рр., Запорозжя втратило своє стратегічне

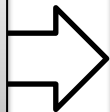

Нова
(Підпільненська)
Січ 1734 - 1775

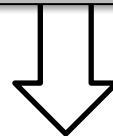

В. Ковальов. Остання рада на Січі.

Травень 1775 р.

3 серпня 1775 р. Катерина II
видала маніфест, де
офіційно сповістила про
ліквідацію Січі.

**Робота з підручником ст.
187.**

Опрацювати документ:
Як пояснює Катерина II своє
рішення щодо Січі?

Які причини, на вашу думку, не
називає цариця в цьому
документі?

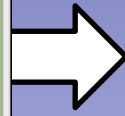
**Петро
Текелій**

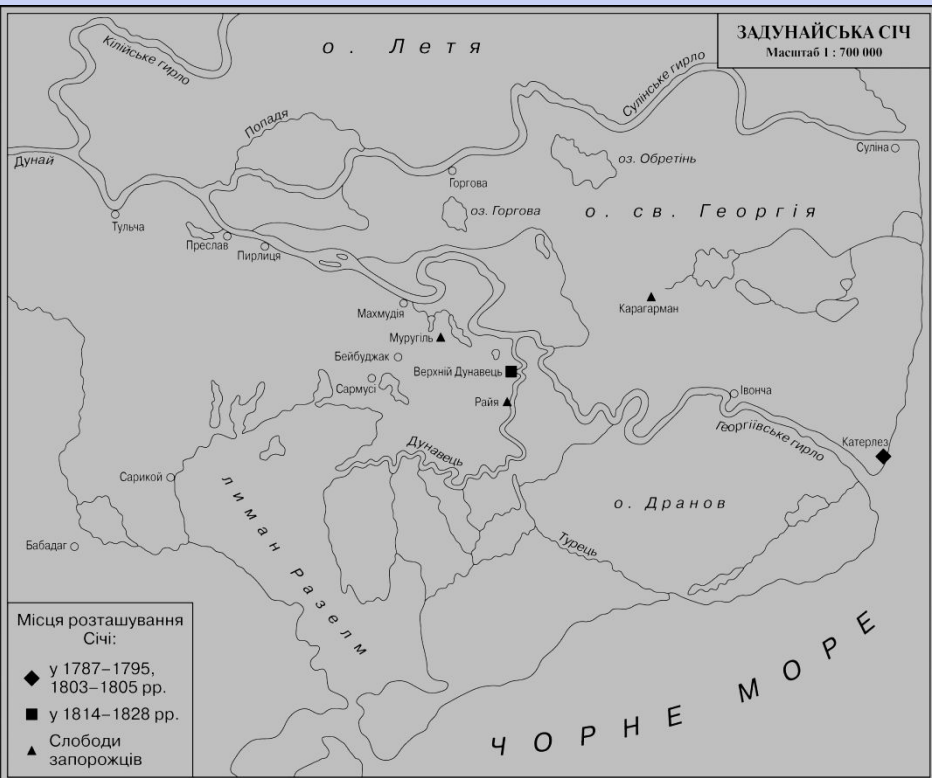
Кошового отамана ***П. Калнишевського*** та козацьку старшину було звинувачено у зраді та засуджено до каторги.

**Новоросійськ
а губернія**

**Азовська
губернія**

Доля запорожців після ліквідації Запорізької Січі

Задунайська
Січ
1775–1829 рр.

Азовське
козацьке
військо
1829–1865 рр.

Бузьке
козацьке
військо
1775–1817 рр.

Участь у
заселенні півдня
України

Чорноморське
козацьке
військо
1788–1860 рр.

Кубанське
козацьке
військо
1860–1917 рр.

Як відбувалася ліквідація залишків гетьманського устрою в Україні.

1781 р.

Поділ Гетьманщини на три намісництва, утворення Малоросійського генерал-губернаторства

1783 р.

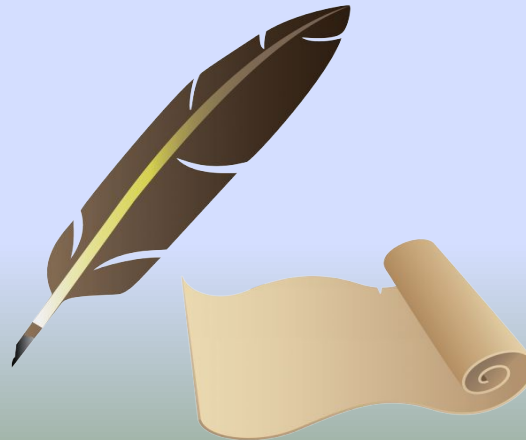
Скасування полково-сотенного устрою, утворення загальноросійських судів, ліквідація козацтва

1783 р.

Указ Катерини II про заборону переходу селян, запровадження кріпацтва

1785 р.

«Грамота про вольності дворянства», українська шляхта урівнювалася в правах з російським дворянством

**УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ
1788 р.**

Кодові держави:

- Рішійської імперії (РІ)
- Річ Посполитої (РП)
- Габсбурзької монархії
- Османської імперії (разом з залученими державами і територіями)
- Межі адміністративно-територіальних одиниць
- Столиці держав
- ◇ Центри адміністративно-територіальних одиниць 1-го порядку
- ▬ Сучасні кордони України

www.litkebez.org.ua

**Була колись Гетьманщина,
Та вже не вернеться.
Було колись — панували,
Та більше не будем!
Тії слави козацької
Повік не забудем!**

Т.Шевченко «Тарасова ніч».

Закріплення нового матеріалу:

- 1. Коли було відновлено гетьманство в Україні? Хто був останнім гетьманом?
- 2. Хто очолював Другу Малоросійську колегію? Які заходи були нею здійснені?
- 3. Коли було ліквідовано автономний статус Слобожанщини?
- 4. Яку назву мала остання Запорозька Січ? Хто був останнім кошовим отаманом Січі?
- 5. У якому році було ліквідовано Запорозьку Січ?